



Universitätsbibliothek Paderborn

Historiae Ecclesiasticae Pars ...

HISTORIAE EC||CLESIASTICAE PARS || PRIMA, QVA CONTI-||NENTVR ||
Eusebij cognomento Pamphili Cæsareæ Palæ-||stinæ Episcopi lib. 10.||
Eiusdem de vita Constantini magni lib. 4.|| Oratio Constantini magni ad
sanctoru[m] cœtu[m].|| Oratio eiusdem Eusebij in laudem Constanti-||ni
magni ad trigesimum ...

Christopherson, John

[Köln], 1569

De fato & casu fortuito, & quòd falsa sint, quae de illis feruntur, probatio,
tum ex legibus humanis, tum etiam rebus creatis, quae non forte fortuna,
sed ordine progrediuntur, vel ex eo certe ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-29861

CONSTANTINI ORATIO

Intra oras suas coercens cōtinet, vbi rite dispensasset, & his vniuersis certam definitamque vitæ legem descripsisset, hanc vniuersitatem suis quasi numeris & partibus expletam decore illustrauit.

De fato & casu fortuito, & quod falsa sint, quæ de illis feruntur, probatio, tum ex legibus humanis, tum etiam rebus creatis, quæ non forte fortuna, sed ordine progrediuntur, vel ex eo certe conditoris præscriptum indicantes. CAP. VI.

Verum plerunq; homines qui sunt paulo imprudentiores, huius rerum vniuersarum ornatus causam, naturam asserunt: nonnulli illorum fatum, aut casum fortuitum. Qui autem istarum rerum potestatem fato attribuunt, hi quando fatum nominant, quid sibi velit, ne intelligunt quidem, ac nomen proferunt, cum nullam illius actionem, neq; naturam, quæ illi voci subiecta sit, ostendunt. Quodnam enim erit ipsum fatum per se, si natura omnia procreet? aut quid putetur esse natura, si fati lex infringi & violari nequeat? Quinetiam legem quandam esse fatalem affirmare, perspicue indicat omnem illam legem opus esse illius, qui eam promulgauit. Quod si fatum, cum lex sit, Dei inuentum sit, omnia profecto Deo subiecta sunt, & eius virtutis nihil est expers: & fatum ex Deo esse, & idem eius voluntatem censeri approbamus, verum quomodo iustitia, temperantia, reliquæque virtutes cum fato coherere possunt? vnde ea quæ sunt his contraria, iniustitia, intemperantiaue, quod si prauitas libera voluntate, non ex fato nascitur, virtus quoque & recta vitæ morumque institutio. Peccata autem recte facta, quæ sunt bonæ rectæque voluntatis propria, cum aliter aliquando eueniant, num fortunæ aut fato ascribenda sunt? omnia etiam, quæ ex æquitate & ea virtute, quæ quiq; pro dignitate cuiq; tribuit, fiunt, quomodo fato fieri dixerimus? leges item, cohortationes ad virtutem, à vitiis auocationes, laus item & vituperatio, supplicia, omnia denique, quæ ad virtutis studium pelliciant, auertantq; à prauitate, quid est cur fortunæ & casus temeritate, non norma iustitiæ, quæ est Dei omnia prouidentia sua gubernatis propria, cōstare dicantur: nā propter variam
homi-

hominū vitæ rationē, quod quisq; meretur, illud cuiq; acci-
dit. Interdum pestis & seditio, modo annonæ charitas, mo-
do abundantia sequitur: quæ quidem palam & aperte, voce
prope emissa indicât, quid sit, quamobrem ipsa aliq; eius
generis, vitæ nostræ importentur. Ipsa enim Dei essentia, re-
ctâ hominum lætatur voluntate, impietatem omnium dete-
statur: moderationem animi amplectitur, audaciam, & inso-
lentiam plusquam belluinam odit. Quarum rerum demon-
strationes, licet perspicuæ in primis existant, & ante ocu-
los cuiusq; positæ, tamen quoties cogitationes nostras in-
tra se conuocamus, & mentis acie velut in angustum addu-
cta, causam earū nobiscum conquirimus, toties multo cla-
rius & euidentius elucēt. Quare vitam modeste, & placide
instituere oportet, nec animum supra id, quod natura pati-
tur, efferre: sed illud cogitatione sedulo complecti, factorū
nostrorum nobis semper adesse animaduersorem Deū. Ve-
rum sic porro exquirendum est, verum ne sit, quod dicitur,
omnium rerum rectionē in fortunæ & casus arbitrio sitam
esse. Nunquid cælestium rerum & astrorum moderationē,
nunquid terram, mare, ignem, ventos, aquâ, aërem, nunquid
temporum commutationem, æstatis & hyemis vicissitudi-
nes, nunquid ista omnia temere potius & fortuito euenisse,
quàm ab aliquo architecto fabricata, credendum est? At
nonnulli, qui mente plane capti sunt, affirmant plurimas ex
illis rebus, ab hominibus ad ipsorum vsum vtilitatemq; ex-
cogitatas esse. Cum enim natura diuitias cuiusque generis,
quasi plena manu suppeditet, sit sane vt ista opinio in rebus
terrenis & caducis aliquam habeat rationem. Nunquid igi-
tur ea, quæ sunt immortalia, quæque nullo modo imitari
possunt, hominum inuenta putanda sunt? Istorum enim
& aliorum omnium de genere eodem, quæ à sensibus no-
stris seiuncta, mente sola comprehenduntur, non vita ho-
minum, quæ ex concreta materia constat, sed essentia Dei,
quæ æterna est, intelligentiaq; solum percepta, procreatrix
existit. Quin etiam ratio illa, quæ in rerum ordine cernitur,
est opus certè prouidentia: nimirum vt dies solis orientis
splendore illustrata eluceat, eoq; occidete, succedat nox, &
cū successerit, propter astrorū multitudinē, nō omnino ob-
scura relinquatur, quid de luna dicendū est, quæ cū sit è re-
gione

gione

CONSTANTINI ORATIO

gione solis sita, luce completur maxima: cum autē proximē accedat, tenuissima? Ista nonne perspicacē Dei sapientiā, solertiamque declarant. Radiorum solis oportunitas, quæ plurimum valet ad fructuum maturitatem: ventorum flatus, qui ad animi salubritatem multum faciunt, imbrium refrigeratio, & apta omnium rerum compages, qua quæque accurata ratione, & modo dispensantur, perpetuus ille ordo ad eundem locum recurrens vnā cum opportunis ratisque planetarum controuersionibus, quid aliud indicant, quam testatam & illustrem Dei præscriptionem, & perfectū quendam stellarum cursum, legi diuinæ obtemperantem? Altitudines etiam montium, vallium concaui recessus, camporum latè patentium planities, nunquid sine Dei prouidentia constare videntur? Quæ res non ad spectandum solum ornatae existunt, sed etiam ad vsum iucundæ. Aquæ verò & terræ dimensiones, diuortiaque; fluuiorum interuallis distincta, quæ tum ad agriculturam, tum ad exterarum rerum vitæ necessariorum inuentionem plurimum valent, quid est, cur exquisitam & immensam Dei prouidentiam non euidenter ostendant? Quid quod montes aquam continent, quam cum humilis & æquata planities exceperit, eiusque irrigatione terram refecerit, ad vbertatem, quod reliquum est illius, in mare præcipitat, mare autem mandat oceano: & adhuc tamen ista omnia casu & fortuito fieri dicere non dubitamus, cum ne demonstrare quidem libeat, qua spe formæ illud, quod casu fieri dicitur, exprimamus: quippe cū nihil habeat essentiæ, quod vel intelligentia, vel sensu percipi possit, sed solum est inanis quidam nominis commentij strepitus, quo aures vndique circumsonent.

Ex iis quæ intellectu comprehendere nequeunt, æstimandam esse creatoris sapientiam, eumque, & non casum temerarium, rerum causam existere. CAP. VII.

EST enim vox ἀυτόματον hominum temere & parum considerate sentientium, & ne suam quidem comprehendentium sententiam: sed propter imbecillitatem comprehensionis existimantiū ea sine ratione administrari, quorum causam ipsi explanare nequeunt. Sunt omnino quæ-